

Pomembni aspekti v zvezi z dokumentacijo in evalvacijo programov dela z moškimi, storilci nasilnih dejanj v družini

Version 1.1

UVODNA OPOMBA

Ta dokument je prej zbirka pomembnih aspektov v zvezi z dokumentacijo in evalvacijo programov dela z moškimi, storilci nasilnih dejanj v družini, kot pa strukturirano navodilo. Nastal je kot delovni list v sklopu projekta “Delo s storilci nasilnih dejanj v družini v Evropi”, v okviru programa Daphne II Evropske komisije od 2006 do 2008. Namen je spodbuditi programe k uporabi / izboljšanju postopkov za dokumentacijo in evalvacijo.

Dokument je razdeljen na pet delov. Po dveh splošnejših poglavjih o namenu in nekaj osnovnih načel dokumentiranja, so natančneje opisani pomembni aspekti dokumentacije in evalvacije za tri tipične faze programov za storilce nasilja: pripustitev, terapija in rezultat.

POMEMBNOST DOKUMENTACIJE

Ustanove, ki nudijo službo za moške, storilce nasilnih dejanj v družini, imajo etično odgovornost do žrtev (žensk in otrok), do družbe, do pokroviteljev in do strank: zagotoviti morajo, da njihovi programi pripomorejo k preprečevanju nadaljnega nasilja nad ženskami. Dokumentacija o delu z moškimi, storilci nasilnih dejanj v družini, je osnova za zagotovitev kakovosti in za refleksijo o postopkih, za ugotavljanje nevarnosti in varnostno planiranje, za merjenje rezultatov in razvijanje programov, pripomore pa tudi k zagotavljanju odgovornosti in transparence. Enostavno povedano, dokumentiranje dela s storilci nasilnih dejanj pomeni opisati s kom se dela, kako se dela in kateri so rezultati tega dela. Vsak program mora odločiti, do katere mere bo dokumentiral svoje delo. To je odvisno v prvi vrsti od namena dokumentacije in nato od tega, kar zahtevajo profesionalni standardi in pokrovitelji, pa tudi od razpoložljivih virov. Priporočamo, da upoštevate naslednje aspekte dokumentacije, ki služijo nekoliko različnim namenom:

Dokumentacija je osnova večine postopkov za zagotavljanje kakovosti. Pomaga voditeljem programov, da pregledajo napredovanje in uvidijo spremembe v obnašanju stranke. Pomaga tudi pri poročanju stranki o njenem napredovanju, npr. na ocenitvenem srečanju. Dokumentacija je potrebna za medinstitucionalno kooperacijo, t.j. koordinacijo vseh ustanov, ki sodelujejo pri posameznem slučaju. Pomaga voditeljem programov pri sestavljanju specifičnih načrtov terapije, v skladu z informacijami, pridobljenimi med fazo pripustitve, in pri usklajevanju načrta v teku programa.

Analiza dokumentiranih informacij, ki so bile pridobljene med fazo pripustitve in v teku dela, pripomorejo k ugotavljanju nevarnosti nadaljnega nasilja in pomagajo podpirati žrtev v varnostnem planiranju.

Namen merjenja rezultatov je ugotoviti, ali program doseže svoje cilje (zlasti zmanjšanje nasilja in povišanje stopnje varnosti žrtve). Dokumentiranje obnašanja in držbe stranke med različnimi fazami programa (pripustitev, potek itd.) in primerjanje le-teh pomaga pri ugotavljanju in dokazovanju sprememb v obnašanju stranke ob zaključku programa. Dokumentacija pripomore k izboljšanju delovanja programov z ugotavljanjem napak in težav, je torej osnova za razvijanje in spreminjanje programov.

Dokumentacija dela s povzročitelji nasilja zagotavlja transparenco in torej odgovornost programa do žrtev nasilja, do družbe nasplošno in do pokroviteljev. Le preko natančnega dokumentiranja izvršenega dela in rezultatov se lahko primerja programe med seboj in z drugimi vrstami ukrepanja v slučaju nasilja v družini kot podlago za odločanje smernic.

Dokumentacija variabel stranke (npr. družbeno-demografskih variabel, osebnosti, vrst in stopnje nasilja), variabel sledenja programu (npr. prisotnost, sodelovanje) in variabel rezultatov (npr. zmanjšanje nasilja) je pomembna osnova za raziskovanje moških, storilcev nasilnih dejanj v družini, in programov za njih terapijo.

OSNOVNA NAČELA DOKUMENTACIJE

- **Sistematično planiranje in financiranje:** V kolikor je del programa, dokumentacija mora biti sistematično planirana in ji morajo biti dodeljeni primerni viri. Dokumentacija in evalvacija morata biti financirani kot bistveni del programov za storilce nasilnih dejanj. Pomembno je nabiranje dodatnih informacij iz različnih virov: storilec nasilja, partnerica (sedanja, bivša, nova), otroci, policija, sodni sistem, socialne službe, itd. V vsakem slučaju je potrebno zabeležiti vir podatkov in spoštovati državne zakone v zvezi z zaščito podatkov.
- **Standardizacija:** Za programe je koristno zbirati informacije preko standardiziranih sredstev oz. oblik, da se zagotovi zbiranje istih informacij za vsako stranko. Uporaba standardiziranih sredstev omogoča primerjavo med različnimi programi in olajša raziskovanje.
- **Zasebnost in pravni aspekti:** Z zbranimi podatki je treba ravnati zaupno in jih arhivirati tako, da so dostopni samo delavcu, ki se neposredno ukvarja s storilcem nasilja. Vsaka oblika dokumentacije in izmenjave informacij z drugimi profesionalci (npr. služba za podporo žrtvam) mora biti v skladu z državnimi zakoni o zaščiti podatkov. Glede na državne zakone morajo biti udeleženci informirani o shranjevanju in uporabi zbranih informacij, o zaupnosti in njenih omejitvah ter o pravici do dostopa in odvzema informacij. Vsi dogovori morajo biti vključeni v dokument o informirani privolitvi v obliki pogodbe, ki jo morata podpisati udeleženec in kdor vodi program.

FAZA PRIPUSTITVE

Cilji dokumentacije v fazi pripustitve

Sistematična dokumentacija informacij, pridobljenih v fazi pripustitve programa, lahko služi naslednjim ciljem:

- ocenitev primernosti kandidata za program,
- komunikacija in koordinacija (z udeleženci, njihovimi (bivšimi) partnericami, službami za podporo žrtvam, organizacijo / ustanovo, ki je napotila stranko, drugimi sodelujočimi službami / profesionalci itd.),
- planiranje terapije in ob potrebi napotitev k drugim službam (npr. službe za alkoholike / uživalce mamil, za umsko zdravje, socialne službe itd.),
- ocenjevanje stopnje nevarnosti in varnostno planiranje za partnerico stranke,
- merjenje rezultatov / notranja evalvacija dela,
- razvijanje programa, viri za raziskavo in za zunanjo evalvacijo

Osnovna področja dokumentacije

Osnovna področja dokumentacije v fazi pripustitve so naslednja:

- **informacije za kontaktiranje udeleženca in njegove (bivše in / ali sedanje) partnerice**
Iz varnostnih razlogov se te informacije lahko shranijo v drugi datoteki ali drugem prostoru.

- **informacije za kontaktiranje drugih služb / profesionalcev, ki skrbijo za udeleženca in / ali njegovo partnerico**
 - napotilna služba, služba za podporo žrtvam ipd.
- **družbeno-demografske informacije in informacije o trenutnem stanju v družini**
 - starost, etnično / kulturno okolje, izobrazba, poklic, delovno stanje, dohodki / ekonomsko stanje, trenutna nastanitev in bivanjske okoliščine
 - trajanje, kakovost in dinamika trenutnega partnerskega odnosa, stanje nastanitve, otroci: so le-ti bili žrtev zlorabe ali so prisostvovali nasilju? itd.
- **informacije o vrsti, obsegu in vplivu nasilja**
 - nad kom (partnerico / bivšo-partnerco, otroki, drugimi člani družine, drugo)
 - zgodovina nasilja v odnosu (kdaj se je začelo?; spremembe; prvi, najslabši, najbolj tipični, zadnji slučaj; itd.)
 - vrste nasilja (fizično, psihološko, spolno itd.)
 - konkretna nasilna dejanja
 - pogostnost, resnost in posledice nasilja
- **informacije o pravnem stanju in udeležencevem stiku s kazenskim sodnim sistemom**
 - se udeležuje programa po ukazu sodišča / po napotitvi inštitucije?
 - poročila policije, obsodbe, varnostne odredbe, predpisi za varstvo otrok in / ali obiske, pogojni odpust kazni, prejšnje obsodbe itd.
- **informacije o izvornem družinskem okolju**
 - informacije o odnosih v družini, predvsem o nasilju in zlorabi, ki ju je udeleženec utrpel ali pri katerih je prisostvoval v izvorni družini, in o drugih pomembnih problemih kot npr. alkoholizem, umske ali druge težke bolezni itd.
- **informacije o umskih ali drugih pomembnih zdravstvenih problemih in prejšnjih ter / ali sedanjih načinih zdravljenja / terapijah**
 - vključno z zdravili, ki jih jemlje
 - specifično: informacije o uživanju alkohola in drugih mamil
- **informacije o začetnem povpraševanju udeleženca in njegovi motiviranosti za spremembo / za sledenje programu**
- **informacije o nivoju odgovornosti, ki jo udeleženec jema za svoja nasilna dejanja in za posledice le-teh, pa tudi o njegovi razlagi in pripisovanju uporabe nasilja**
- **dokumentacija o ocenjevanju nevarnosti**
 - ocenjevanje nevarnosti bi moralo vključevati informacije o udeležencu, njegovi (bivši) partnerci in druge vire kot npr. poročila policije, prejšnje obsodbe itd. (lahko se uporabljajo standardizirana sredstva za ocenjevanje nevarnosti). Odgovorni za programe morajo izbirati primerna sredstva za ocenjevanje nevarnosti. Uporabljati je treba informacije, zbrane od drugih virov (partnerica (sedanja, bivša, nova), služba za podporo žrtvam, poročila o zločinih itd.), če so na razpolago.
- **načrt terapije na osnovi zgoraj opisanih informacij**
 - dokumentirati je treba najpomembnejše cilje in postopke terapije, vključno z morebitnimi napotitvami k drugim službam, za zadovoljitev morebitnih sočasnih potreb udeleženca
- **pogodba ali sporazum med voditelji programa in udeležencem, ki lahko vključuje:**
 - osnovna pravila programa (prisotnost, točnost, resnost, itd.)
 - omejena zaupnost / dolžnost informiranja predstavnikov oblasti o nevarnosti škodovanja drugim

- privolitev v kontaktiranje (bivše) partnerice **in** drugih služb, ki skrbijo za udeleženca
- nobena uporaba nasilja
- **prospekti, ki se jih razdeli udeležencem med pripustitveno fazo programa**

Pomembna opomba:

Vsaka sprememba informacij, dokumentiranih v pripustitveni fazi, do katere lahko pride v teku programa, mora biti zabeležena in načrt terapije mora biti ustrezno prilagojen, predvsem kar se tiče sprememb stopnje nevarnosti nasilja in ustreznih varnostnih ukrepov.

FAZA TERAPIJE:

Fazo terapijo predstavljata delo z udeležencem v času obiskovanja programa in podpora njegovi partnerici / bivši partnerici.

Pomembne točke:

- Koristno je imeti stalno notranjo evalvacijo. Udeleženec mora izpolniti strukturirano anketo / formular za evalvacijo ob koncu vsakega modula / srečanja.
- Tudi voditelji programov morajo izpolniti dokumentacijo o napredovanju dela, relevantnosti za člane skupine itd.
- To dokumentacijo je treba uporabljati skupaj z dokumentacijo osebja, ki je v stiku s partnerico, za celovit pregled delovanja procesa.
- To dokumentacijo je treba ocenjevati notranje in zunanje, da se proces lahko stalno pregleduje.

Aspekti, dokumentirani v fazi terapije, bi lahko bili naslednji (seznam ni popoln):

- prisotnost (fizična prisotnost)
- sodelovanje (aktivno / pasivno)
- nadaljnja nasilna dejanja
- pomembnejši dogodki v življenju
- ločitev od partnerice v času sledenja programu
- nadaljnje operacije policije / kontakt udeleženca s policijo
- sprememba naslova, telefonske številke
- proces in napredovanje, vključno s spremembo motivacije (sporočeno od stranke in, če mogoče, od (bivše) partnerice)
 - cilji
 - problemi
 - napor, uspehi
- domače naloge
- prenehanje sodelovanja

ZAKLJUČNA FAZA / EVALVACIJA TERAPIJE

Odgovornost, zagotavljanje kakovosti in merjenje rezultatov so bistvenega pomena za vsak program (glej uvod). S sistematičnim dokumentiranjem vseh faz programov za storilce nasilnih dejanj lahko dosežemo visok nivo odgovornosti in zagotovitve kakovosti dela. V zaključni fazi je glavna točka analiza sprememb stranke.

Obstajajo določeni koristni postopki za merjenje rezultatov, ki lahko pomagajo voditeljem programov pri določanju uspešnosti dela in dosege ciljev. Vsak program bi moral imeti vsaj minimum notranje evalvacije, ki bi morala vključevati:

- Pogovor z udeležencem in njegovo partnerico (trenutno, bivšo, novo) o njuni “zadovoljnosti” s programom. Sta zadovoljna s spremembami, ki jih je dosegel udeleženec? Kateri so bili po njunem najpomembnejši aspekti programa? Se partnerica počuti varno? Se je kakovost življenja spremenila? Katere sposobnosti ali vpogledi po njunem povzročajo spremembo v nivoju nasilja? Podobna vprašanja lahko pomagajo voditeljem programov razumeti kaj se zdi učinkovito v vsebini programa.
- Izvajanje natančnih statistik o številu napotitev (glej poglavje “Osnovna področja dokumentacije”), številu pripuščenih na terapijo, številu tistih, ki so izpolnili program in tistih, ki ga niso, številu prisotnih. Seveda v posameznih evalvacijah programov ne bodo prisotni vsi zgoraj omenjeni elementi.

Pomembno je točno določiti cilje terapije od začetka (npr. v načrtu terapije). Ponavadi so glavni cilji terapije ustaviti fizično nasilje in zmanjšati celo vrsto obnašanj zlorabljanja in nadzora. Dodatni cilj je dati udeležencem alternative, ki naj nadomestijo zlorabljanje, in jih spodbujati k delitvi moči in soodločanju v spoštljivem partnerskem odnosu.

Obstaja več razlogov, potrjenih z dokazi, da ni priporočljivo se zanašati samo na klinični pogovor kot edini način evalvacije. Zato priporočamo po možnosti uporabo anket za samoporočanje stranke in njegove partnerice kot dopolnilo kliničnim pogovorom. Predvsem pogovori s partnerico udeleženca učinkovito pokažejo, do katere mere se je udeleženec spremenil. Dalje obstaja vrsta standardiziranih postopkov, ki so se izkazali koristni za merjenje rezultatov v programih za storilce nasilnih dejanj. Če je sodelovanje pri evalvaciji obvezen sestavni del programov, privolitev ne predstavlja nobenega problema.

Raziskave so pokazale, da povzročitelji nasilja v družini večkrat neradi poročajo o sedanjem in / ali preteklem nasilju ali drugih relevantnih informacijah. Dodatna poročila o obnašanju udeleženca, vključno s pogovori z žrtvami, so koristen vir informacij. Zato bi morali programi predvidevati tesno sodelovanje s službami, ki nudijo podporo ženskam, žrtvam nasilja. Pogovore z žrtvami bi bilo treba izvajati preko strukturiranih modelov in standardiziranih postopkov, za sistematično in časovno učinkovito zbiranje informacij o obnašanju udeleženca. Dodatne informacije se lahko pridobijo tudi od otrok (stranke in partnerice), policije, varuhov pogojno izpuščenega kaznjenca ali drugih vpletenih ustanov.

Evalvacija rezultatov terapije se ukvarja z meritvijo vsake udeleženčeve spremembe v teku časa, npr. med obdobjem A (pred terapijo), obdobjem B (po terapiji) in obdobjem C (v času opazovanja končnih rezultatov). Isti postopki, ki so uporabljeni v pripustitveni fazi (pred terapijo), se lahko uporabijo tudi kasneje. Ta model je pogosto imenovan „model pred- in po-terapiji“.

večkrat ga uporabljajo pri notranji evalvaciji programov terapije. Ocenjevalcu omogoča primerjanje stanja udeleženca pred in po terapiji. Rezultati standardiziranih postopkov se lahko primerjajo v različnih obdobjih za vsakega udeleženca. Ker to ne zahteva preveliko časa in navora, bi nekatere variante tega postopka lahko bile znotraj področja programa, čeprav imajo veliko pomanjkljivost. Izboljšanja stranke med obdobjem A in B ni mogoče pripisati terapiji sami. Možne so alternativne interpretacije (učinek kazenskih preiskav in kazni ali pomembne življenjske spremembe, kot npr. zaposlitev ali zakonski stan).

Nekaj splošnih značilnosti, ki izboljšajo kakovost merjenja rezultatov in evalvacije:

1. Jasen opis vsebine programa in metode nadzorovanja kritja vsebine v teku določenega programa.
2. Jasen opis ciljev rezultatov in terapije ter specifični način merjenja obeh vrst ciljev.
3. Merljiv opis skupnega števila udeležencev, vključno z informacijami, kot so pretekle obsodbe, zgodovina nasilja, demografski podatki, motnje osebnosti, motivacija in nivo zavračanja.
4. Jasna definicija nasilja, vključno s spolno in psihološko zlorabo.
5. Vključitev informacij (bivše) partnerice (kakovost življenja in uporaba nasilja s strani partnerja med programom)
6. Različne statistične analize za trenutne in ločene pare.

Priporočila in nadaljnje ukrepe je treba sporočiti povzročitelju nasilja in / ali njegovi (bivši) partnerici. Kot je bilo zgoraj omenjeno, mora biti jasno, da osebje ne sme biti odgovorno za izvajanje merjenja rezultatov / notranje evalvacije brez povračila. Viri programov so ponavadi v celoti uporabljeni za klinične potrebe, kar pušča malo časa za merjenje rezultatov / notranjo evalvacijo. Če smatramo znanstveno veljaven dokaz o uspešnosti terapije za pomembnega, potem mora to biti vedno financirana dejavnost, ki jo izvajajo zunanji strokovnjaki.

© 2008 WWP – Work with Perpetrators of Domestic Violence in Europe

Projekt WWP – Delo s storilci nasilnih dejanj v družini v Evropi so v letih 2006 – 2008 financirali



Program Daphne II za boj proti
nasilju nad otroki, mladimi in
ženskami (EU)



Federal Ministry for
Family Affairs, Senior Citizens,
Women and Youth

Zvezno ministrstvo za družinske
zadeve, starejše občane, ženske in
mlade (Nemčija)